

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania A.B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 października 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C., decyzją z 9 grudnia 2014 r., odmówił przyznania ubezpieczonemu A.B. prawa do emerytury obliczonej zgodnie z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383).

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony A.B. domagał się jej zmiany i przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach oraz obliczenia powyższego świadczenia zgodnie z art. 55 tej ustawy. Podniósł, że z art. 55 ustawy nie wynika, aby uprzednie ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury uniemożliwiało zastosowanie tego przepisu do obliczenia wysokości emerytury.

Sąd Okręgowy w C., wyrokiem z 6 marca 2015 r., zmienił zaskarżoną decyzję ZUS w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury na

podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od 1 listopada 2014 r. (pkt 1.); w pozostałym zakresie oddalił odwołanie (pkt 2).

Sąd Okręgowy ustalił, że A.B. (ur. [...] 1946 r.) decyzją z 8 sierpnia 2008 r. uzyskał od 1 czerwca 2008 r. prawo do emerytury na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Od 1 stycznia 2002 r. ubezpieczony prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, w tym w okresach od 1 stycznia 2002 r. do 13 lutego 2002 r. oraz od 1 czerwca 2004 r. do 31 grudnia 2007 r. podlegał z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, natomiast w okresach od 14 lutego 2002 r. do 30 kwietnia 2003 r. oraz od 1 stycznia 2008 r. podlega z tego tytułu jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu.

W okresie od 1 lutego 2014 r. do 15 listopada 2014 r. ubezpieczony był zatrudniony w Zakładzie [...] w C. i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniom społecznym.

W dniu 24 listopada 2014 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury wraz z wnioskiem o doliczenie dotychczas nieuwzględnionych okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd pierwszej instancji ustalił również, że w dacie ukończenia 65. roku życia ubezpieczony nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z jakiegokolwiek tytułu, opłacał jedynie składkę na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy stwierdził, że wyrażony przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji pogląd, że warunkiem nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest niepobranie przez ubezpieczonego wcześniej przyznanej mu emerytury choćby za jeden miesiąc, jest całkowicie bezpodstawny. Przede wszystkim art. 55 tej ustawy w ogóle nie stanowi samodzielnej podstawy przyznania prawa do emerytury, a umożliwia jedynie ustalenie najbardziej korzystnej wysokości świadczenia przyznanego na podstawie art. 27 ustawy. Umożliwia on ustalenie wysokości świadczenia osobom spełniającym warunki do przejścia na emeryturę na starych zasadach według reguł obowiązujących dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., jeżeli osoby te kontynuowały ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu 60 lub 65 lat życia i wystąpiły z wnioskiem o świadczenie po dniu

31 grudnia 2008 r., zaś emerytura obliczona według art. 26 okaże się wyższa niż obliczona zgodnie z art. 53 ustawy.

W ocenie Sądu Okręgowego jest oczywiste, że sam fakt pobierania przez ubezpieczonego emerytury przyznanej na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie może być wyłącznym powodem odmowy obliczenia „nowej” emerytury na podstawie art. 55 ustawy. Konieczne jest zatem ustalenie, czy ubezpieczony spełnia przesłanki przewidziane w art. 55 ustawy. Sąd pierwszej instancji wyraził pogląd, zgodnie z którym pod pojęciem „kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego” należy rozumieć sytuację, w której ubezpieczony bezpośrednio przed osiągnięciem wieku emerytalnego określonego w art. 27 ustawy podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a następnie z tym ubezpieczeniem osiągnął wiek emerytalny i później pozostawał w tym ubezpieczeniu choćby przez jeden dzień. Tymczasem w dacie ukończenia 65. roku życia (26 października 2011 r.) ubezpieczony bezspornie nie podlegał ubezpieczeniom społecznym, w tym ubezpieczeniu emerytalnemu, z jakiegokolwiek tytułu. W konsekwencji po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w art. 27 ustawy nie kontynuował ubezpieczenia, a jedynie dopiero w późniejszym okresie (od 1 lutego 2014 r. do 15 listopada 2014 r.) ponownie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w Zakładzie [...] w C.. W konsekwencji, choć ubezpieczony nabył prawo do emerytury w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, to jednocześnie nie spełnia przesłanek umożliwiających obliczenie wysokości tego świadczenia według zasad określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł ubezpieczony. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 55 w związku z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez błędną jego wykładnię i uznanie, że prawo do obliczenia wysokości emerytury przysługującej na podstawie art. 27 ustawy, według zasad z art. 26 w związku z art. 55 ustawy, przysługuje zgodnie z art. 55 ustawy tylko tym ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. i spełniającym warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 ustawy, którzy kontynuowali ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku

emerytalnego, tj. bezpośrednio przed osiągnięciem wieku emerytalnego określonego w art. 27 ustawy podlegali ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, a następnie z tym ubezpieczeniem osiągnęli wiek emerytalny i później pozostawali w tym ubezpieczeniu choćby przez jeden dzień.

Ubezpieczony wniósł w apelacji o zmianę zaskarżonego wyroku ten sposób, że zostanie mu przyznane prawo do emerytury na podstawie art. 27 ustawy, wyliczonej według zasad określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że z art. 55 ustawy nie sposób wywieść warunku czy jakiegokolwiek zastrzeżenia, aby słowa „kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe” oznaczało obowiązek nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniom społecznym (obowiązkowemu lub dobrowolnemu) bezpośrednio przed, w dacie i tuż po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Gdyby taka była intencja ustawodawcy, przed słowem „kontynuował” znajdowałoby się słowo „bezpośrednio” lub jakiegokolwiek inne określenie czasu, po upływie którego objęcie ubezpieczeniem obowiązkowym czy dobrowolnym nie stanowiłoby już kontynuacji ubezpieczenia.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z 19 maja 2016 r., oddalił apelację ubezpieczonego.

Sąd drugiej instancji uznał, że kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu ma wykładnia pojęcia „kontynuował ubezpieczenie”, które zostało użyte w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przesłanki prawa do świadczeń emerytalno-rentowych lub do ustalenia ich wysokości uregulowane są w bezwzględnie obowiązujących, kazuistycznie skonstruowanych przepisach, niepoddających się wykładni rozszerzającej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, pogląd przedstawiony przez skarżącego jest nietrafny. Skoro ubezpieczony w dacie ukończenia 65. roku życia bezspornie nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z jakiegokolwiek tytułu i dopiero w okresie od 1 lutego 2014 r. do 15 listopada 2014 r. ponownie podlegał ubezpieczeniom społecznym, nie można przyjąć, że kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego przewidzianego w art. 27 ustawy o emeryturach i

rentach.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł ubezpieczony. Zaskarżając wyrok w całości, oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego: art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez błędną jego wykładnię i uznanie przez Sądy pierwszej i drugiej instancji, że prawo do obliczenia wysokości emerytury przysługującej na podstawie art. 27, według zasad z art. 26 w związku z art. 55 ustawy, przysługuje zgodnie z art. 55 tylko tym ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. i spełniającym warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 ustawy, którzy kontynuowali ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego, tj. bezpośrednio przed osiągnięciem wieku emerytalnego określonego w art. 27 ustawy podlegali ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, a następnie z tym ubezpieczeniem osiągnęli wiek emerytalny i później pozostawali w tym ubezpieczeniu choćby przez jeden dzień.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, a także uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w C. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi; ewentualnie orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie ubezpieczonemu prawa do obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, budzącego poważne wątpliwości interpretacyjne i wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Pełnomocnik skarżącego, odnosząc się do dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego (m.in. wyroki: z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, LEX nr 2041117; z 8 lipca 2015 r., II UK 217/14, OSNP 2017 nr 5, poz. 61; z 19 marca 2014, I UK 345/13, LEX nr 1455228; z 18 września 2014 r., I UK 27/14, LEX nr 1537287 oraz uchwała z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, LEX nr 1342169), podniósł, że

dotyczyły one stanów faktycznych odmiennych od ustalonego w rozpoznawanej sprawie. Wyraził pogląd o konieczności dokonania jednoznacznej wykładni zwrotu „kontynuował ubezpieczenie” użytego w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Za przyjęciem skargi kasacyjnej do jej merytorycznego rozpoznania nie przemawiały istotne okoliczności.

Istotą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienia (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) jest wykazanie przez skarżącego okoliczności, które podlegają badaniu przez Sąd Najwyższy podczas tzw. przedsądu, czyli wstępnego badania sprawy, mającego na celu stwierdzenie występowania jednej z przesłanek skargi wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a mianowicie: 1) występowania istotnego zagadnienia prawnego, 2) potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, 3) nieważności postępowania albo 4) oczywistej zasadności skargi.

Powołana przez pełnomocnika skarżącego potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje wówczas, gdy mimo istnienia poważnych wątpliwości przy stosowaniu konkretnego przepisu, nie doczekał się on wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć.

Pełnomocnik skarżącego przytacza uchwałę Sądu Najwyższego z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13. W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy wytłumaczył sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” jako oznaczające emeryta, który nie rozwiązał stosunku pracy, nawiązując do zmiany prawa po wejściu w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach. Przed tą zmianą prawo do emerytury przysługiwało bez względu na rozwiązanie stosunku pracy, a po niej ulegało zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskanego przez emeryta z tytułu kontynuowanego zatrudnienia. Począwszy od podjęcia uchwały z 4 lipca 2013 r., w orzecznictwie sądowym przesłankę „kontynuowania ubezpieczenia” wiązano z dalszym, nieprzerwanym zatrudnieniem. W wyroku z 6 kwietnia 2016 r.,

II UK 78/15, również powołanym przez skarżącego, stwierdzono, że analizowany zwrot nie ogranicza się jedynie do rozwiązania stosunku pracy, gdyż art. 55 ustawy nie dotyczy wyłącznie pracowników, ani też kontynuowania wyłącznie obowiązkowego ubezpieczenia, zatem i z tego punktu widzenia brak podstaw do stawiania znaku równości między „kontynuowaniem ubezpieczenia” a „nierozwiązaniem stosunku pracy”. Powyższe orzeczenie nie odnosi się jednak do istotnego z punktu widzenia rozpoznawanej sprawy aspektu czasowego „kontynuacji ubezpieczenia”. Wyrok z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, dotyczył sprawy ubezpieczonego, który w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego pozostawał w zatrudnieniu pracowniczym i kontynuował je przez kolejny miesiąc.

Podobnie w powołanym przez skarżącego wyroku z 19 marca 2014 r., I UK 345/13, ubezpieczony pozostawał w zatrudnieniu (był ubezpieczony) w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Istota sporu w tej sprawie sprowadzała się do możliwości złożenia wniosku z art. 55 ustawy przez osoby posiadające ustalone prawo do wcześniejszej emerytury. Analogicznej kwestii dotyczyły wyroki z 8 lipca 2015 r., II UK 217/14 oraz z 18 września 2014 r., I UK 27/14. Orzeczenia te wyrażają ugruntowany pogląd, że art. 55 ustawy ustanawia uprawnienie do przeliczenia emerytury przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 r., którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowali ubezpieczenie i wystąpili o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., niezależnie od tego, czy wcześniej złożyli wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą.

Aspekt czasowy analizowanego sformułowania został rozważony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 20 września 2017 r., I UK 339/16, w sprawie, w której ubezpieczona nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, a w kolejny stosunek ubezpieczeniowy weszła kilka lat później. Sąd Najwyższy zdefiniował zwrot „kontynuowanie ubezpieczenia” jako konieczność pozostawania w ubezpieczeniu emerytalnym i rentowym w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, nieskorzystanie z powstałego w tym dniu prawa do emerytury i pozostawanie w ubezpieczeniu po tym dniu. Uzasadniając przyjętą definicję, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że reguły wykładni

logiczno-językowej nakazują nadawanie odmiennych znaczeń różnym pojęciom wykorzystywanym w jednym akcie prawnym, zatem konfrontacja pojęcia „podleganie ubezpieczeniu w dniu” użytego w art. 108 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach (ponowne ustalenie wysokości emerytury) z zastosowanym w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach zwrotem „kontynuowanie ubezpieczenia po osiągnięciu wieku” skłania do wniosku, że o ile w pierwszym przypadku możliwe jest zastosowanie przepisu względem osoby, która rozpoczęła stosunek ubezpieczenia po wskazanym w tym przepisie dniu, o tyle drugi zwrot wskazuje na okresowość i ciągłość podlegania ubezpieczeniom, która powinna rozpocząć się co najmniej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego i trwać po tym dniu. Osoba, która nie podlega w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, nie kontynuowała tych ubezpieczeń po tym dniu, lecz przystąpiła do nich dopiero po osiągnięciu wieku emerytalnego, nie spełnia jednej z przesłanek zawartych w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach.

W świetle przytoczonych poglądów nie można uznać, że w rozpoznawanej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów lub budzących poważne wątpliwości. Po pierwsze, przytoczone przez pełnomocnika skarżącego orzeczenia Sądu Najwyższego nie wyrażają odmiennych poglądów dotyczących sformułowania „kontynuowanie ubezpieczenia”. Jak słusznie ocenił pełnomocnik skarżącego, zostały one wydane w odmiennych stanach faktycznych i dotyczyły innych aspektów wykładni art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Po wtóre, analizowany zwrot został wyjaśniony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z którym koresponduje pogląd wyrażony przez Sąd drugiej instancji w rozpoznawanej sprawie. Nie zachodzi więc potrzeba wykładni przepisu, który został już w dostateczny sposób wyjaśniony przez judykaturę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, LEX nr 1678062).

Podsumowując, obliczenie emerytury na zasadach wynikających z art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest możliwe tylko w razie podlegania obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym w sposób ciągły, nieprzerwany w dniu i po dniu osiągnięcia przez ubezpieczonego wieku emerytalnego, zasadniczo do czasu zgłoszenia wniosku o emeryturę, nie wcześniej

niż po dniu 31 grudnia 2008 r.

Tymczasem w rozpoznawanej sprawie, w świetle wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), skarżący, w dacie ukończenia 65. roku życia, nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z jakiegokolwiek tytułu, opłacał jedynie składkę na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

as